

Walcheren van de kaart

Viessengen Road en Viessengen Square

Al aan het einde van de zestiende eeuw waren Zeeuwen actief in het uitgestrekte deltagebied van de Zuid-Amerikaanse noordkust. Zij stichtten daar een aantal nederzettingen die uitgroeiden tot kolonies. De kolonies aan de rivieren in het tegenwoordige Suriname zijn in dat kader het meest bekend geworden, maar ook in de meer westwaarts gelegen gebieden, zoals in Suriname's buurland Guyana, toonden de Zeeuwen interesse. Daar lagen de rivieren Berbice, Demerara en Essequibo. De eerste nederzettingen in Guyana waren aanvankelijk eenvoudig van opzet. Als ge-

Een uitsnede van de kaart van Zuid-Amerika. (Uit 'National Geographic Atlas of the World', Zeeuwsche Bibliotheek)

volg van almaar uitbreidende landbouwactiviteiten ontstonden er na verloop van tijd plantages, waarop vooral suiker, koffie en cacao werden verbouwd. Grote successen en diepe teleurstellingen wisselden elkaar af voor de Zeeuwse kolonisten die het avontuur in de West waren aangegaan.

Koffieplantage Viessengen

Onder de vele plantages die langs beide oevers van de rivier Demerara – of Demerary in het Engels – lagen, bevond zich de koffieplantage Viessengen. Deze lag aan de oostoever, niet ver van de monding van de waterloop.

Opmerkelijk is het feit dat Viessengen ten zuiden niet grensde aan een andere plantage, maar aan een steenbakkerij. Die was daar gebouwd om stenen te leveren ten behoeve van de huizenbouw op de plantages. Doorgaans werd een dergelijke bakkerij op ruime afstand van de bewoonde wereld neergezet. Vanwege de vuren in de ovens was er namelijk altijd brandgevaar. Ook de rookontwikkeling zorgde voor veel overlast. De aanwezigheid van de steenbakkerij moet voor de bewoners van Viessengen dus geen pretje zijn geweest. In 1781 besloot het toenmalige Engelse gezag een handelsnederzetting aan de kust op te zetten. Dat plan werd ten noorden van de plantage Viessengen aan de monding van de Demerara en direct aan de Atlantische Oceaan gerealiseerd. De nederzetting groeide uit tot de hoofdstad van Brits-Guyana en kreeg later, in 1812, van de Engelsen de naam Georgetown. Het grondgebied van de plantage werd opgeslokt door de almaar oprukkende verstedelijking. Mogelijk was de genoemde

'Kaart der Rivier en Colonie Demerary', onbekende maker, 1802. (Bibliotheek Rotterdam)

Uitsnede van de 'Kaart der Rivier en Colonie Demerary'. Het noorden is onderaan. Bij de letter A ligt de Plantage Viessengen aan de Demerara-rivier, met ten zuiden de steenbakkerij.

Georgetown, ca. 1850. (www.cumberlandscarrows.co.uk)

Deze kaart is gemaakt in de tijd dat Nederland de kolonie Demerara, voor een periode van nog geen tien maanden, terugkreeg van het Engelse gezag. De Nederlanders noemden de oerder door de Engelsen opgezette nederzetting Stabroek (letter B), naar de ambachtsheerlijkheid Stabroek. Dat is een plaats onder de rook van Antwerpen. In 1812 werd het Guyanaanse Stabroek door de Engelsen omgedoopt in Georgetown.

steenbakkerij ook de leverancier van bouwmaterialen in verband met die stadsontwikkeling.

Stadswijk Bourda

De plantage Viessengen verdween uiteindelijk van het toneel. Althans, bijna. De kleine begraafplaats, die eerder deel uitmaakte van de koffieplantage, heeft de stadsuitbreidingen overleefd en is het enige restant van het verder verdwenen landgoed. Deze oudste dodenakker van Guyana heet Joseph Bourda Cemetery en is vernoemd naar een achttiende-eeuwse eigenaar van de plantage. Deze Joseph Bourda kwam van oorsprong uit een Waals-Vlaamse of Franse familie. Hij was lid van het bestuur van Demerara en een jaar directeur-generaal van de kolonie. Hij overleed in 1798. Bourda is nu ook de naam van een stadswijk in Georgetown. Het grootste deel van het grondgebied van deze wijk behoorde

destijds tot de plantage Viessengen. Het is niet het minste stadsdeel, want het werkvertoek van de president van Guyana en het ministerie van Landbouw zijn er gevestigd.

De wijk Bourda wordt aan de oostzijde begrensd door Viessengen Road. Dat is een kilometers lange weg, die van noord naar zuid geheel Georgetown doorsnijdt. In het zuiden van de stad vinden we nog Viessengen Square, een straat die grenst aan een marktplein dat in de wijk East Ruimveldt ligt. De spelling van Viessengen Road en Viessengen Square is weliswaar niet correct, maar het is duidelijk dat de straten zijn vernoemd naar de verdwenen koffieplantage Viessengen, die op haar beurt haar identiteit te danken had aan onze Walcherse havenstad.

Jaco Simons

Nieuwe uitgaven

'k è heleze

Die? Die is naar Der Boede toe!

Wie bekend is met Der Boede en het boek van Johan Geerse in handen krijgt, vergaat het waarschijnlijk niet als het mij verging: je slaat het open, begint meteen de foto's te bekijken, leest hier en daar wat, bladert terug en weer verder en voor je het weet is het een uur later.

Wie het daarna helemaal gaat lezen, merkt dat het boek is opgebouwd uit stukjes historie – van het buitenhuis dat Der Boede eerst was en de verpleeginrichting die het later werd – en heel veel foto's en

persoonlijke ervaringen. En vooral die verhalen doen 't m.

De auteur – die in de 'atbouwjaren' van de verpleeginrichting daar werkzaam was – werd door de herinneringen die zijn collega's tijdens lunchpauzes ophaalden op het idee gebracht die verhalen vast te leggen. Hij heeft daar veel werk van gemaakt. Hij nodigde mensen uit om hun herinneringen te vertellen en op te schrijven, zowel cliënten als familie en medewerkers. De respons was groot en de verhalen waren vaak ontroerend.

Zoals al in de titel wordt vermeld is huis Der Boede gebouwd als landhuis, werd het daarna verpleeghuis en is het nu weer gerestaureerd naar de oude staat. Dat is weliswaar de oude staat van het tweede landhuis op die plek. Al aan het eind van de dertiende eeuw stond hier een stenen huis dat in de loop der tijd uitgroeide tot een

Het huis was achtereenvolgens in het bezit van diverse families en werd in de Tweede Wereldoorlog gevorderd door de Duitsers en gebruikt als woonhuis voor commandant Münzer en zijn staf. Het zoute water bij de inundatie op het eind van de oorlog vernielde de tuin – slechts één plataan overleefde – maar het huis zelf liep door

Verpleeghuis Der Boede in Koudekerke, 1999. (Zeeuwsche Bibliotheek, Beeldbank Zeeland, re.c.n. 14301, foto Wim Helm)

ridderslot met slotgracht waarvan in het boek mooie gravures uit 1696 staan. In 1745 werd dit slot door brand verwoest. De toenmalige eigenaar en burgemeester van Viessengen, Jacob van de Mandere, gaf architect Van Bauscheit – ook ontwerper van onder andere het Van de Perrehuis in Middelburg – opdracht een nieuw huis voor zijn heerlijkheid te ontwerpen. Het huis staat nu weer in zijn oude glorie aan de Viessingseweg in Koudekerke, met het balkon, de dubbele consoles en de raamomlijstingen die horen bij zo'n voornamelijk achttiende-eeuws blokvormig buitenhuis.

zijn hoge ligging nauwelijks waterschade op. In 1949 werd de Stichting Rusthuizen op Walcheren opgericht en die stichting kocht in 1950 het landgoed. Men wilde op het landgoed chronisch zieken gaan verplegen en bouw- en woningtoezicht Walcheren kreeg opdracht een plan te maken voor een bijgebouw. Dat werd een gebouw achter het hoofdgebouw met een gang tussen